

בע"ה א' תמוז תשנ"ח
עיה"ק ירושלים ת"ו

לכבוד מכובדי
הרב נחום ד"ר לאם שליט"א
נשיא וראש ישיבת יצחק אלחנן
בעיר נוי יורק בגולת ארה"ב

ברכת שלום בהוקרה וידידות מארץ הקודש !

ספרו 'תורה ומדע' במהדורתו העברית בא לידי וקראתי בו בעיון ובהנאה רבה, ההתרשמות מהספר היתה לא רק מאומץ הלב להציג את הנושא השנוי במחלוקת ללא מורא וללא משוא פנים, אלא בעיקר מהיוקף החומר והעמקה בתכנון ביושר אינטלקטואלי, על ההנאה העיונית הזאת באתי להודות לכבודו ולאחל לו ברכת שמים בכל מעשי ידיו וימלא ה' כל משאלות לבו לטובה. אמנם כאשר שהיתי לפני שנה בשיבתכם שבנוי יורק לא אסתייע לי מילתא להפגש עם כבודו ולקיים עמו שיחה אישית, אבל פיצוי להחמצה זו קבלתי בעת קריאת הספר בה הרגשתי כאילו בעל השמועה מיסב עמי ומשיח בפני את דבריו.

דוקא מתוך רגשי הוקרה וידידות ארשה לעצמי להאיר (ולא להעיר) כמה הארות מהתרשמותי מהנכתב בספר:

לעניות דעתי נראה שכדאי להבחין בנושא ה'מדע' בין מדעי הטבע למדעי הרוח, כמו שעשה רבינו בחיי בהקדמתו לספרו 'חובות הלבבות', שלאחר שהוא קובע שהחכמה היא הגדולה שבטובות שהמיב הבורא לבני האדם, הוא מחלק את החכמה לשלושה חלקים: חכמת הטבע, חכמת השימוש והחכמה האלקית. הבחנה כזו מוצאים אנו גם בדברי המהר"ל (נתיב התורה פ"ד) שמחלק בין החכמה לעמוד על מהות העולם לבין חכמה יוגית.

הבחנה שניה שכדאי להבחין, לעניות דעתי, בין העמדה העקרונית בשאלת תורה ומדע לעמדה המעשית אל הנושא, כי הצד העקרוני הוא מנותק מהזמן והמקום, ואילו הישום המעשי של הנושא הוא משתנה ממקום למקום ומזמן לזמן, ועל כן היינו עושים צדק עם הנושא אם היינו מציגים את עמדתם של ה"ל, תוך הבחנה איך נהגו באופן מעשי ואיך התייחסו לנושא באופן עקרוני.

דוגמא לדבר הרמב"ם שכבודו מתפלא בספרו (עמ' 64) איך עברו בשתיקה על פסק ההלכה של הרמב"ם בענין הפרדס? אבל לא נוכל להתעלם שהרמב"ם הועיד את לימוד הפרדס רק למי "שנתמלא כריסו לחם ובשר", (ציין זאת בספרו עמ' 52) כמובן שתנאי זה רחוק מבוגרי ישיבה בגיל תיכון או קולג'. למרות פתיחותו של הרמב"ם ללימוד החכמה לא נוכל להתעלם מדבריו בפירושו לפרקי אבות (פ"א משנה יז ההלך השלישי) ובעיקר מדבריו במשנה תורה (הל' ע"ז פ"ב ה"ג) שהאדם מוזהר מלהעלות על לבו כל מחשבה העלולה לגרום לו לעקור עיקר מעיקרי התורה מפני שדעתו של אדם קצרה ולא כל הדעות יכולות להשיג האמת על בוריו. והדברים הללו מכתירים לנו התייחסות שונה במישור המעשי בבואנו לקבוע תכנית לימודים של תורה ומדע בכל היקפו.

על הנצי"ב נכתב (עמ' 38) שלא התנגד ללימוד לימודי חול באופן פרטי, וכן (עמ' 40) שהחלטתו של הנצי"ב לסגור את הישיבה נבעה מעמדתו שאסור ללמד לימודי חול בציבור אלא רק בשיעורים פרטיים. אבל מה אעשה שהנצי"ב עצמו בשו"ת 'משיב דבר' (ח"א סימן מד עמ' 64) שדוקא הרב וראשי הקהלה הם שידאגו ללימודי החול ולא שכל אחד באופן פרטי ידאג לכך. ועייין שם עמדתו כיצד ללמוד לימודי קדש וחול, לא ביהד אלא זה אחר זה.

יש בידי להוסיף הרבה על שיטת ההת"ם מופר ועוד, אבל בעיקר מרגיש אני שנעשה בלא מתכוין עוול גדול לרב קוק, בהצגה חלקית של שיטתו וכאילו היא נובעת לא מעלמא הדין אלא מהספירות המיסטיות. אך מאחר ואני מוקיר את האחריות הציבורית המוטלת על כתפי כבודי, לא אגזול מזמנו ואסתפק הפעם בזאת, והנותר עוד חוזן למועד.

מוקירו ומברכו בכל מילי דמיטב